

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דברי ימי איוב

מתחילה היה איוב שרוי בטובה גדולה, בבנים, ובבנות, ובעשר. על כן כשאמר ה' לשטן, "השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ איש תם וישר ירא אקים וסר מרע", ענה לו השטן, "החנם ירא איוב אקים הלא אתה סכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב מעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר לו אם לא על פניך יברכך".

וה' נתן לשטן רשות לגעת בכל אשר לאיוב, רק לא בו עצמו, ומיד איבד השטן את כל ממונו של איוב, והרג את כל זרעו, "ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגז את ראשו ויפל ארצה וישתחו ויאמר ערם יצאתי מבטן אמי וערם אשוב שמה ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מברך בכל זאת לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאקים".

ואף על פי כן לא נחה דעתו של השטן, וכשאמר לו ה', "השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ איש תם וישר ירא אקים וסר מרע ועודנו מחזיק בתומתו ותסיתני בו לבלעו חנם", ענה לו השטן, "עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם לא אל פניך יברכך".

וה' נתן לשטן רשות לייסר את איוב עצמו, "אך את נפשו שמור", [ודבר קשה הוא, משל לעבד שאמר לו רבו, שבור חבית ושמור יינה], והשטן ייסר אותו "בשחין רע מכף רגלו ועד קדקדו". "ותאמר לו אשתו עודך מחזיק בתומתך ברך אקים ומות". "ויאמר אליה כדבר אחת הנבלות תדברי גם את הטוב נקבל מאת האקים ואת הרע לא נקבל בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו".

לאחר הדברים האלה באו אליו שלושת רעיו, "לנוד לו ולנחמו", ובאו בוויכוחים גדולים בעניין ההשגחה, ולאחר מכן ענה אליהוא הרביעי את דבריו, ולבסוף ענה אותם ה', כמבואר באורך בספר איוב, ולאחר מכן "ברך ה' את אחרית איוב מראשיתו".

הנהגת השטן

כך דרכו של השטן, יורד למטה ומתעה את הבריות לחטוא, ועולה למעלה ומרגיז את חמת המלך בדברי שטנה עליהם, נוטל ממנו רשות להרוג את החוטא, ונוטל נשמה.

ואמרו הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות.

שטן ופנינה לשם שמים התכוונו

שטן, כיון שראה שנוטה דעת הקב"ה אחר איוב, אמר, חס ושלום ישכח את אהבתו לאברהם, ולכן השטין על איוב.

ופנינה, כיעסה את חנה, כדי שתרבה חנה בתפילה.

האם חטא איוב בלבו

כשהתייסר איוב, אמר, "ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה". ולדברי הכל, דברים אלו נאמרו כלפי השטן, על שהקב"ה נתן לו כח לייסר את איוב.

לדעת רבי יהושע [ורבא] – אף שכן היתה כוונתו הגלויה, ולא חטא בשפתיו לומר דברים שאינם ראויים, [כמו שנאמר "בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו"], מכל מקום בלבו חטא, והיתה לו כוונה של כפירה בדבריו, והיא, שלעולם הארץ ביד הרשע, ואין שום השגחה אקית על הבריות, ובכך רצה להפוך את הקערה על פיה, ולעקור כל כבוד שכיבד את ה'.

ולדעת רבי אליעזר [ואביי] – לא חטא איוב כלל, ופיו ולבו שווים כנגד השטן, ותו לא.

איוב ביקש לפטור את כל העולם כולו מן הדין

בטענה שאינם חוטאים אלא על ידי אונס יצר הרע.

וענו לו חבריו, ברא הקב"ה יצר הרע, ברא לו

מעשים טובים של איוב

איוב אמר, "ברכת אובד עלי תבוא", מלמד שהיה גוזל שדה מיתומים, והם סבורים שאובדת מהם, אבל הוא היה משביחה, ומחזירה להם משובחת.

ועוד אמר, "ולב אלמנה ארנין", מלמד שכל אלמנה, שלא היו רוצים לשאת אותה, היה אומר שהיא קרובתו, או מדבר בה להשיאה, והיו נושאים אותה.

דברים שאמר איוב שלא כהוגן

דברים שאמר איוב שלא כהוגן, וראוי היה למלא פיו עפר ולא לאומרם [=עפרא לפומיה].

א. "לו שְׁקוֹל יִשְׁקַל פְּעָשִׁי וְהָוִיתִי בְּמֵאֲזָנִים יִשְׁאוּ יְחַד" (איוב ו' ב'), שדיבר לפני השכינה כאדם המתווכח עם חבריו, בא נשקול מי חייב למי.

ב. "לא [לו] יֵשׁ בְּיָנֵינוּ מוֹכִיחַ יְשֵׁת יְדוֹ עַל שְׁנֵינוּ" (איוב ט' ל"ג), שנעשה עבד מוכיח את רבו.

ג. "ברית כרותה לעיני ומה אתבונן על בתולה", שאין ראוי להתפאר בזה שלא התבונן בנשים שאינן שלו, כי בכך לא הגיע לדרגת אברהם, שאפילו באשתו לא הסתכל.

איוב אמר, "כלה ענן וילך כן יורד שאול [=גיהנם] לא יעלה", מכאן שכפר בתחיית המתים.

איוב בסערה חרף ובשערה השיבוהו

חרף בסערה – שאמר, "אֶשֶׁר בְּשַׁעְרָה יִשׁוּפְנִי וְהִרְבָּה פְּצָעֵי חַנָּם" (איוב ט' י"ז), כלומר כך אמר לפני הקב"ה, שמא רוח סערה עברה לפניך, ונתחלף לך בין איוב לאיוב.

ובשערה השיבוהו – שנאמר "וַיַּעַן ה' אֶת אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה וַיֹּאמֶר" (איוב ל"ח א'), כלומר אין אני טועה בין איוב לאיוב, שהרי בין דברים קרובים מאד אינו טועה.

ובאו כאן חמישה עניינים דקים, שהקב"ה אינו מחליף בהם את השווים, והראשון שבהם הוא עניין השערות, ואלו הם:

א. הרבה נימין [=שערות] ברא ה' באדם, וכל נימא ברא לה גומא בפני עצמה, שלא ינקו שתיים מגומא אחת, ויחשיכו מאור עיניו של אדם, ואין הקב"ה מחליף בין הגומות, אלא שערה אחת לכל גומא.

ב. הרבה טיפות ברא ה' בעננים, וכל טיפה ברא לה דפוס בפני עצמה, שלא יצאו שתיים מדפוס אחד, ויטשטשו את הארץ, ולא תוציא פירות, ואין הקב"ה מחליף בין הטיפות, אלא כל טיפה מדפוס אחר.

ג. הרבה קולות ברא ה' בעננים, ולכל קול ברא שביל לעצמו, שלא יצאו שתי קולות בשביל אחד, ויחריבו את העולם, ואין הקב"ה מחליף בין הקולות, אלא כל קול בשביל אחר.

ד. יעלת הסלעים אכזרית על בניה, בשעה שכורעת לילד, עולה לראש ההר כדי שיפול ממנה וימות, והקב"ה מזמין לה נשר, שמקבלו בכנפיו, ומניחו לפניו, ואינו מאחר או מקדים אפילו רגע אחד.

ה. אילה רחמה צר, ובשעה שכורעת לילד, הקב"ה מזמין לה נחש, שמכיש אותה, ומרפה את רחמה, ויולדת, ואינו מאחר או מקדים אפילו רגע אחד, שאם היה מאחר או מקדים היתה מתה מהכשת הנחש.

אין אדם נתפס בשעת צערו

הכתוב אומר, "איוב לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל", לא נאמר "ברשע ידבר", אלא "בלא דעת ידבר", מכאן שאין אדם נתפס להתחייב על דברים קשים שאומר בשעת צערו, כי אינו אומרם מדעתו.

או חברותא או מיתותא

אמרי אנשי או חברא כחברי דאיוב או מיתותא, כלומר אם אין לאדם אוהבים, נוח לו שימות.

י"א שהיה לכל אחד מהחברים הללו כתר, ובכל כתר שלושה פרצופים, ושמות שלושת חבריו

חקוקים עליהם, וכשבאים יסורים על אחד,

פרצופו משתנה.

וי"א שהיו לכל אחד שלוש אילנות, כנגד שלוש חבריו, וכשבאים יסורים על אחד, האילן שכנגדו נובל.

לידת בת

לדעת ריש לקיש, כשנולדת בת, **מריבה באה לעולם**. [ולא נתבאר אם הבת עצמה דרכה לריב. או שלידת הבת גורמת שאביה יריב עם אמה. או שבני האדם רבים זה עם זה כשחפצים לשאת את אותה הבת]. ודבר זה נלמד מהכתוב, "ויהי כי החל האדם לרוב", [מלשון מריבה], "ובנות יולדו להם", כלומר זה הטעם שהחלו לריב.

ומהטעם הזה, שלידת הבנות גורמת למריבה, כשכפל ה' לאיוב כל הטובות שהיו לו, לא כפל את מניין בנותיו.

ולדעת רבי יוחנן, כשנולדת בת, **רבייה באה לעולם**, לפי שממהרת להביא זרע. ודבר זה נלמד מהכתוב, "ויהי כי החל האדם לרוב", [מלשון ריבוי], "ובנות יולדו להם", כלומר זה הטעם שהתרבו.

ולדעה זו, מה שלא כפל ה' את מניין **בנות איוב**, כי עדיף לכפול באיכות, ובאיכות כפל ה' את בנותיו, **שנכפלו ביופי**. **ימימה**, שהיתה **מאירה כיום**. **קציעה**, שהיה **ריחה נודף** כבושם הקרוי קציעה. **קרן הפוך**, הוא **כרכום של גינה**, ואם כן גם זה עניין של בשמים. ותוס' גרסו שהוא **כוחלא דרישקא**, ובאו בזה שני פירושים. י"מ שהכוונה לכחול ששמים בעין, שהוא מאיר משאר כחול, וקרן הפוך מלשון "קרן עור פני משה". ורשב"א מפרש שהוא עניין של בשמים, כמו שתרגם יונתן כרכום רישקא.

"וה' ברך את אברהם בכל"

לדעת רבי מאיר, הברכה היא, **שלא היתה לו בת**. ולפי שיטתו שנה כך, אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות, אלא אשרי למי שבניו זכרים, אוי לו למי שבניו נקבות, אי אפשר לעולם בלא בסם [=עושה הבשמים שריחם טוב] ובלא בורסי [=מעבד עורות שריחם רע], אשרי מי שאומנותו בוסמי, אוי למי שאומנותו בורסי.

ולדעת רבי יהודה, הברכה שנתברך אברהם, **שהיתה לו בת**. **אחרים אומרים**, בת היתה לו לאברהם **ובכל שמה**.

לדעת רבי אלעזר המודעי, הברכה היא, שזכה לחכמת איצטגנינות [=חוזה בכוכבים], **וכל מלכי מזרח ומערב משכימים לפתחו**, ליטול עצה ממנו.

לדעת רבי שמעון בן יוחי, הברכה היא, שהיתה **אבן טובה תלויה בצוארו**, **וכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא**, [ולאחר מותו תלאה הקב"ה בגלגל חמה]. י"מ שהכוונה לחולי של מכה, כי שאר מחלות לא היו בעולם עד זמנו של יעקב. ורבינו תם ור"י מפרשים, שהכוונה אף לשאר מחלות, כי גם קודם זמנו של יעקב היו מחלות בעולם, אלא שלא היו מחלות שמתים מהן.

דבר אחר, הברכה היא **שלא מרד עשו בימיו**, שנאמר "ויבא עשו מן השדה והוא עייף", זה תחילת יציאתו לתרבות רעה, שעבר חמש עבירות באותו יום. [א] בא על נערה מאורסה, [אין זו עבירה ממש, שלא נאסרה מאורסה לבני נח, אלא שזה דבר מכוער]. [ב] הרג את הנפש. [ג] כפר בעיקר. [ד] כפר בתחיית המתים. [ה] ביזה את עבודת הקרבנות. ואותו יום כבר מת אברהם, שכן הטעם שבשל יעקב תבשיל עדשים, היה לנחם את יצחק אביו. [י"א שעושים עדשים או ביצים לאבל, לרמוז שאבל היושב דומם דומה לעדשה שאין לה פה. וי"א שעושים עדשים לאבלים, להזכיר שאבילות מתגלגלת בעולם, כעדשה שהיא מתגלגלת].

דבר אחר, הברכה היא **שעשה ישמעאל תשובה בימיו**, שנאמר בקבורתו, "ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו", ללמד שישמעאל הוליד את יצחק לפניו, וכיבד אותו משום שעשה תשובה.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)
[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)
[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)
[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית